

Ольга Травкіна

ПРО ІКОНОГРАФІЮ КЕРАМІЧНОЇ ІКОНИ БОГОРОДИЦІ ІЗ УСПЕНЬСЬКОГО СОБОРУ ЄЛЕЦЬКОГО МОНАСТІРЯ М. ЧЕРНІГОВА

DOI: 10.5281/zenodo.7195679

© О. Травкіна, 2022. CC BY 4.0

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5658-2490>

Мета статті: проаналізувати та дослідити іконографію керамічної ікони Богородиці початку XVIII ст. із Успенського собору Єлецького монастиря м. Чернігова, її зв'язок із відомою чудотворною іконою «Єлецька Богородиця» та фресковими розписами Успенського собору. **Наукова новизна** полягає у встановленні витоків не лише іконографії керамічної ікони Богородиці з Успенського собору, але й інших аналогічних трьох ікон, які оздоблювали будинок Чернігівського колегіуму та центральну браму новгород-сіверського Спасо-Преображенського монастиря. Це дало можливість уточнити та з'ясувати іконографію чудотворної ікони «Єлецька Богородиця», яка з'явилася 1676 р. у Єлецькому монастирі. **Методи дослідження** є використання системно-історичного методу в історії мистецтва, іконографії та іконології в поєднанні з аналітичним, порівняльним й узагальнюючим підходами, завдяки яким трактування творів мистецтва та термінів відбувалося з огляду на досліджувану епоху.

Висновки: доведено, що на формування іконографії ікони «Єлецька Богородиця» значною мірою вплинула програма давньоруських розписів Успенського собору, зокрема, сакральність зображень Богородиці-Оранти. Керамічна ікона із Успенського собору Єлецького монастиря дає уявлення, як могла виглядати чудотворна ікона «Єлецька Богородиця» 1676 р.

Ключові слова: керамічна ікона, ікона «Єлецька Богородиця», Успенський собор, архимандрит Іоанікій Галятовський.

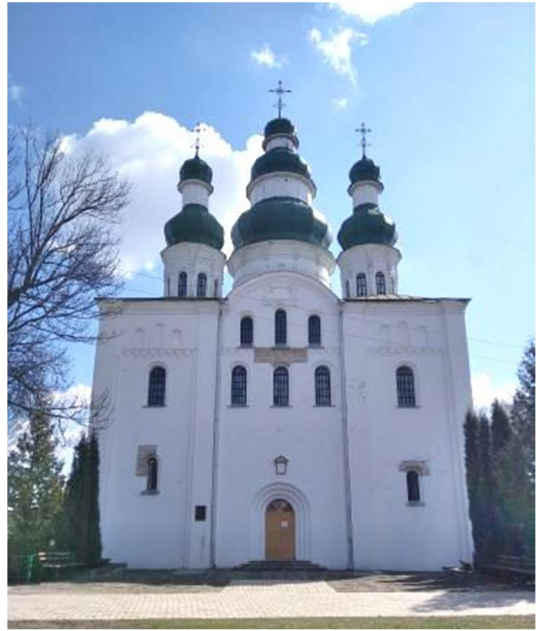
У 1981 р. реставраторами-художниками Р. Боголюб та А. Лисаневичем із західного фасаду Успенського собору Єлецького монастиря була знята керамічна ікона із зображенням Богородиці та Ісуса Христа (Іл. 1). У цей час відбувалася реставрація цього собору. Ікона зазнала ушкоджень під час Другої світової війни і її необхідно було реставрувати.

Іл. 1. Керамічна ікона «Єлецька Богородиця». Поч. XVIII ст.

Успенський собор Єлецького монастиря належить до найкращих зразків архітектури Придніпров'я кінця XI – поч. XII ст., який вирізняється своєю збереженістю, архітектурно-будівельною якістю, виразним художнім образом (Лл. 2). Основний об'єм храму зберігся до нашого часу, хоча з деякими втратами та перебудовами, і має виразні елементи романського стилю. У соборі збереглося приблизно 110 м² давньоруського фрескового розпису; це найбільша частка фрескового живопису з усіх стародавніх храмів Чернігова.

Собор після численних руйнацій був відбудований у другій половині XVII ст. архимандритом Єлецького монастиря Іоаникієм Галатовським. Вигляд Успенського собору, вочевидь, після його відбудови зафіксований на іконі «Єлецька Богородиця», яка збереглася до нашого часу (Лл. 3). Дослідники датують ікону 90-ми роками XVII ст. Куполи собору отримали барокові, грушеподібної форми, завершення, поверх напівкруглих давньоруських закомар зробили дерев'яну по-

Лл. 2. Успенський собор Єлецького монастиря, м. Чернігів. Поч. XII ст.

крівлю, що завершувалася трикутними фронтонами над закомарами, центральний портал прикрасили бароковим фронтоном.

Керамічна ікона свого часу прикрашала західний фасад Успенського собору й була в лонеті центральної закомари в обрамленні барокового картуша. На іконі «Єлецька Богородиця» вона не зафіксована. Датування іконі «Єлецька Богородиця» 90-ми рр. XVII ст. А. Адрюг аргументував тим, що на ній ще відсутній приділ Св. Якова, в якому було поховано чернігівського полковника Якова Лизогуба (помер у 1698 р.)¹. Приділ Св. Якова було прибудовано з південної сторони собору і освячено у 1701 р.² Можна припустити, що ікона з'явилася на фасаді собору пізніше, на початку XVIII ст. Подібні дві ікони оздоблюють також дзвіницю будинку Чернігівського колегіуму, яка була побудована, як свідчить її закладна дошка з гербом гетьмана І. Мазепи, у 1700–1702 рр. Одна ікона розміщена всередині верхнього ярусу дзвіниці, інша – ззовні, на південно-східній стороні, між розетками, які утворюють орнаментальний фриз під карнизом даху. На недалекій відстані від неї є також керамічна ікона «Спас Нерукотворний». Ще одна керамічна ікона із зображенням Богородиці прикрашала центральну браму новгород-сіверського Спасо-Преображенського монастиря. І. Ігнатенко вважає, що керамічні ікони були виготовлені з однієї форми, тобто

Лл. 3. Ікона «Єлецька Богородиця». 90-ті рр. XVII ст.

то вони були ідентичні³ (Лл. 4), а отже, приблизно в один і той само час, тобто на поч. XVIII ст.

¹ Адрюг А.К. Живопис Чернігова др. пол. XVII – поч. XVIII ст. [2-е вид., перероб. і доп.]. Чернігів: Чернігівський ЦНІІ, 2013. 182 с.: лл. С. 47–48.

² Ефимов А. Черниговский Елецкий монастырь Успения пресвятой Богородицы со времени создания и до наших дней. Чернигов: Тип-я Губ. правления, 1903. С. 207

³ Ігнатенко І.М. Чернігівські керамічні рельєфи XVII–XVIII ст. (Проблеми історії і реставрації). *Міжнародна наук.-практ. конф. «Реставрація музейних пам'яток в сучасних умовах. Проблеми і шляхи вирішення»*. Київ, 1998. С. 56–57.

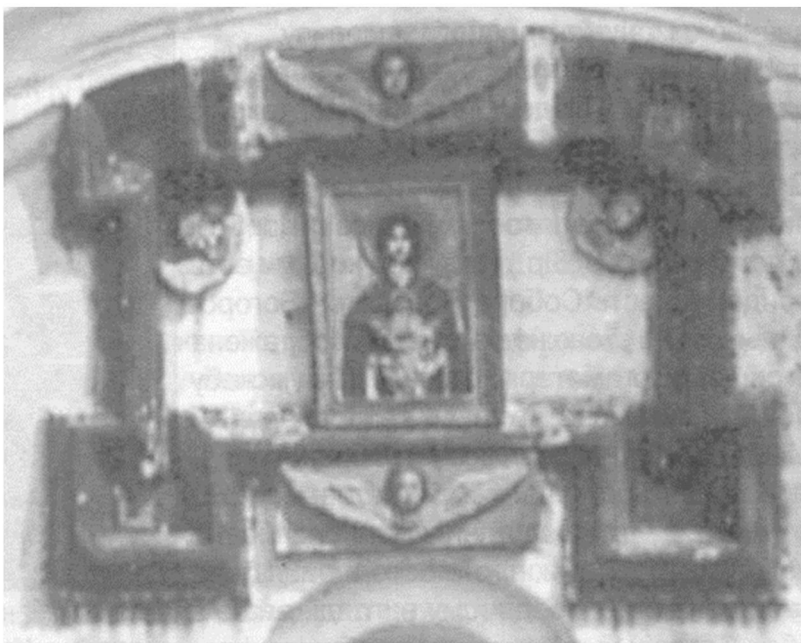

Іл. 4. Керамічні ікони Чернігівщини. Поч. XVIII ст.

Оздоблення фасадів керамічними рельєфами було досить поширене в Україні. Так, дзвіницю будинку Чернігівського колегіуму, окрім чотирьох керамічних ікон, прикрашала керамічна закладна дошка із зображенням герба гетьмана І. Мазепи. На розповсюдження керамічного рельєфного виробництва значною мірою вплинуло західноєвропейське мистецтво, зокрема традиції оздоблення фасадів споруд скульптурами та барельєфами. Водночас ця традиція існувала на теренах України-Русі ще з давньоруських часів. Відомо, що Успенський собор Києво-Печерської лаври прикрашав триптих із зображенням Богородиці-Оранти та прп. Антонія й прп. Феодосія (XV ст.).

Керамічна ікона з Успенського собору Єлецького монастиря має розміри 70,5x52x6,8 см. Вона обрамлена двома рамками: вузькою внутрішньою з орнаментом у вигляді крапок та продовгуватих стрижнів й широкою зовнішньою жовтого кольору та прикраше-

на дубовими листочками й розетками, які чергуються. На іконі – фронтальне зображення Богородиці нижче поясу, її миловидний лик майстерно обрамляють бганки червоного мафорія, які досить природньо драпують плечі та руки, що підтримують Ісуса Христа на рівні грудей у білому хітоні та синьому гіматії. Руки Ісуса Христа розведені в сторони у благословляючому русі. Навколо голів Богородиці й Христа – золотаві німби. Монограми Богородиці й Христа оздоблені бароковими картушами. Тло ікони – брунатно-зеленого кольору. На зворотньому боці ікони, у центрі верхньої частини – тавро «Д» з тиглом, що може означати цифру 4. Ікону на фасаді собору обрамляв широкий прямокутний картуш із квадратними по кутах завершеннями та чотирма херувимами (Іл. 5). Іконографічний тип ікони можна трактувати як «Богородиця Печерська», але тут відсутні зображення преподобних Антонія та Феодосія, які притаманні цій іконографії. У літературі зображення на керамічних іконах, у тому числі й із будинку Чернігівського колегіуму, називають «Богородиця Знамення». Проте на них руки Богородиці не підняті догори як символ заступництва, що є характерною ознакою іконографії «Богородиця Знамення», а підтримують Ісуса Христа знизу.

Іл. 5. Керамічна ікона «Богородиця Єлецька». Поч. XVIII ст. в обрамленні картуша.

На поч. XX ст. О. Єфимов звернув увагу, що зображення на керамічній іконі з Успенського собору Єлецького монастиря має велику подібність до ікони «Єлецька Богородиця» із Успенського собору м. Харкова, яку за переказами передав до храму князь Данило Баратинський 1687 р.⁴ (Іл. 6) Князі Баратинські походили від родоначальника чернігівських князів Святослава Ярославича, за якого була віднайдена чудотворна ікона «Єлецька Богородиця» на ялині, а в 1060 р. він, як стверджував Іоанікій Галятівський, побудував Успенський собор Єлецького монастиря⁵. Баратинські могли вивезти стародавню ікону з монастиря. О. Єфимов вважав ікону з Успенського собору Харкова стародавнім, чудодіяльним образом Єлецької Богородиці⁶. На жаль, ікона з Успенського собору Харкова не зберіглася. Її світлина поч. XX ст. не дуже якісна, тим паче, що ікону закривали срібні шати більш пізнього часу. Як стверджував О. Єфимов, вона була прямокутної форми: в довжину 13 1/2 вершка та шириною 10 1/2 вершка (59x46 см), тоді як ікона «Єлецька Богородиця», що зберіглася до нашого часу й нині є в Єлецькому монастирі, має розміри 135x76 см. Найвірогідніше, що ікона, яка дійшла до нашого часу, первісно могла бути в іконостасі, на що вказує її заокруглений верх.

⁴ Єфимов А. Черниговский Елецкий монастырь... С. 169. Посилаючись при цьому на: «Историко-статистическое описание Харьковской епархии» Филарета Гумилевського, відділ II, Москва, 1852 р.; «Историко-статистическое описание Харьковской епархии», кн. II, с. 10–12; «Харьковский кафедральный собор и его святыни», с. 50

⁵ Галятівський Іоанікій. Скарбница потребная. Новгород-Сіверський, 1676. Арк. 3.

⁶ Єфимов А. Черниговский Елецкий монастырь... С. 168.

Іл. 6. Ікона «Слецька Богородиця» з Успенського собору м. Харкова. Др. пол. XVII ст.

собору м. Харкова. Водночас зображення на цих іконах подібне до гравюри Богородиці на дереві з книги Іоанікія Галятовського «Скарбница потребная», яка була видана у 1676 р. (Іл. 7). На ній зображена Марія в мандорлі у променях сяйва на дереві, внизу ліворуч – Успенський собор Єлецького монастиря, праворуч – частина стіни та вежа Чернігівської фортеці. Богородиця, що сидить, тримає на колінах Ісуса, правою рукою торкається його правої ніжки. Христос зображений фронтально з розведеними в сторони руками: правою рукою благословляє, в лівій тримає сувій. Навколо голів Богородиці й Спасителя – німби. Гравюра має підпис: «Образъ Пресвятія Богородице Черниговской». Зображення на гравюрі відповідає опису ікони Богородиці на ялині з книги І. Галятовського «Скарбница потребная»: «...где намалювано дерево еловое альбо елину зъ галузьями зелеными, межи тыми галузьями зелеными высоко сидячая ест намалювана родителка Божая, на своихъ коленах дитячко, Христа сидячого, под пахи левою рукою держачая, а правою рукою Христа за ноги держить, а Христос въ левой руке держить хартію звитую»⁸. Можна припустити, що так могла виглядати ікона «Богородиця Єлецька», яка з'явилася у 1676 р. в монастирі.

Гравюру, на якій зображена «Слецька Богородиця», вирізняє поетичний образ барокового стилю: міцний стовбур дерева увінчує величезна округла крона, яка не дуже схожа на ялину. Вона обрамлює овал мандорли з широкими променями, всередині нього для посилення сяйва знов таки зображені промені, що оточують фігуру Богородиці, яка схилила голову й дивиться на Ісуса Христа. Той досить невимушено сидить у неї на колінах із розведеними в сторони руками. Гравер уже передав об'ємність та рельєфність бганока мафорія Богородиці, який природно спадає дотолу. До речі, такою ж округлою кроною дерева та мандорлою з променями вирізняється й ікона «Слецька Богородиця» з харківського Успенського собору. Як бачимо, на гравюрі образ «Слецька Богородиця» виритований у бароковому стилі, позначений елементами європейського впливу, характерному для українського мистецтва др. пол. XVII ст. Це суперечить свідченням Іоанікія Галятовського, що ікона «Слецька Богородиця» була привезена з Московії, з м. Володимира і передана в

Іл. 7. Ікона «Слецька Богородиця». Гравюра з книги «Скарбница потребная». 1676 р.

⁷ Там само. С. 173.

⁸ Галятовський Іоанікій. Скарбница потребная... Арк. 2 зв.

Єлецький монастир у січні 1676 р.⁹, бо свого часу вона була вивезена туди й поширювалася там у списках. У стилі, характерному для українського іконописання кінця XVII – поч. XVIII ст., написані також два іконостасні образи «Єлецька Богородиця», які збереглися до нашого часу: одна – у Єлецькому монастирі, інша, майже ідентична першій, – у Троїцькому соборі м. Чернігова.

Отже, на керамічній іконі з Успенського собору, на іконі з Харкова та на гравюрі «Єлецька Богородиця» 1676 р. представлений один і той само іконографічний тип: Діва Марія тримає перед собою Христа-Ємануїла, який благословляє розведеними в сторони руками. Цей тип богородичних ікон з великою долею вірогідності можна віднести до іконографічного типу «Воплочення Христове». На нашу думку, саме іконографічний тип «Воплочення Христове» представлений на цих іконах не випадково. Своєю богословсько-теологічною концепцією він був тісно пов'язаний із давньоруським зображенням «Оранти» у консі абсиди хрещальні, розташований у південній частині нартексу Успенського собору. Іоанікій Галятівський зазначає: «Под хором есть пределъ, утиолованный соборъ пресвятой Богородицы. В томъ пределе на муре над алтаремъ есть намалюванный образ Богородицы стоячей и обедве руки до неба подносячей и Христа дитятко з руками благословлячими в животе держачой, который образ называется воплощением Христова»¹⁰ (Лл. 8).

Далі І. Галятівський помітив народний переказ про пошкодження цього образу московитом та покарання, яке за це він поніс. У «Чуді восьмому» у книзі «Скарбниця потребная» архимандрит розповів про олов'яний невеликий круглий образок, які знайшли під час копання фундаменту для монастирської трапезної. На ньому зображено «...воплощения Христова, где пресвятая Богородица руки до неба поноситъ Христа въ животе своемъ з благословлячими руками носит ... На другой стороне образу того выобразенный есть святыи Василий Великий въ омофоре, архієпископ Кесарійській, зъ написомъ о Агіосъ Василеовсъ»¹¹. Іоанікій Галятівський зазначив, що Богородиця свій образ людям явила, щоб у церкві Єлецькій шанували образ Пресвятої Богородиці, який на мурі написаний, який об-раз Воплочення Христове називається¹². Як бачимо, Галятівський велику увагу приділив давньоруському зображенню Оранти у хрещальні Успенського собору та стародавньому образку, на яких він вважав, було зображено Воплочення Христове.

Можна припустити, що на формування іконографічного типу зображення «Єлецька Богородиця», про що свідчить гравюра «Єлецька Богородиця» 1676 р., ікона «Єлецька Богородиця» з Успенського собору

м. Харкова, а також керамічна ікона з Успенського собору м. Чернігова, в значній мірі вплинула програма давньоруських розписів Успенського собору, сакральність зображень Богородиці-Оранти з Христом-Ємануїлом у її лоні.

У той же час іконографія цих ікон близька до іконографічного типу «Богородиця Печерська (Свенська)», в основі якої лежить іконографія «Богородиця на троні», оскільки Богородиця зображена без піднятих рук, що є характерною ознакою типу Оранти, а підтримує руками перед собою Христа-Ємануїла, який благословляє розведеними в сторони руками. Але на цих іконах відсутні предстоячі прп. Антоній і прп. Феодосій. До речі, їхні постаті, як свідчать світлини І. Моргілевського 20-тих рр. минулого століття, лише пізнього олійного живопису, були обабіч Богородиці-Оранти у хрещальні Успенського собору.¹³ Іоанікій Галятівський називав приділ, де розміщувалося зображення Богородиці-Оранти, «утиолованный соборъ пресвятой Богородицы». Справді, поруч із абсидою хрещальні до нашого часу збереглися ще деякі фрагменти фрескового розпису із залишками фігур святих, ангелів тощо, які ідентифікувати через незадовільний стан досить складно.

⁹ Там само. Арк. 2.

¹⁰ Там само. Арк. 10. Зв.

¹¹ Там само. Арк. 12 зв.–13.

¹² Там само. Арк. 13.

¹³ Світлична Н.О., Коренюк Ю.О. Маловідомі негативи із зображенням Успенського собору Єлецького монастиря в м. Чернігові з фотоколекції І.В. Моргілевського (За мат. групи «Негативи» Національного заповідника «Софія Київська»). *Чернігівські старожитності*. Чернігів, 2010. С. 140, 142.

Треба зазначити, що І. Галятовський пов'язував виникнення Єлецького монастиря з Антонієм Печерським, засновником знаменитої Києво-Печерської лаври, який у 1069 р. змушений був, рятуючись від гніву київського князя Ізяслава Ярославича, втекти до Чернігова: «Антоній же, прибувши до Чернігова, уподобав Болдину гору і, викопавши печеру, тут вселився. І єсть [печерний] монастир святої Богородиці на Болдиних горах і до сих днів», – писав літописець у «Повісті временних літ»¹⁴. І. Галятовський вважав, що Успенський Єлецький монастир у Чернігові і був тим монастирем, де спочатку оселився Антоній, оскільки іншого богородичного монастиря в Чернігові не було¹⁵. Пізніше, вочевидь, Антоній переселився у більш віддалену місцевість, де усамітнівшись, заснував Антонієві печери з прибудованою до них наземною Іллінською церквою. І. Галятовський, описуючи історію виникнення Єлецького монастиря, наголошував на його значимості, зазначав, що в деяких джерелах монастир названий лаврою. Чернігівські князі, певно, прагнули мати в місті монастир, який міг стати визначною святинєю, подібною до Києво-Печерської лаври. Відомо, що саме Успенський собор Києво-Печерської лаври був споруджений у 1073–1078 рр. коштом чернігівського та київського князя Святослава Ярославича.

Отже, можна припустити, що в основі іконографії образу «Єлецька Богородиця», а саме, тієї, що представлена на гравюрі 1676 р., на іконі «Єлецька Богородиця» з Успенського собору м. Харкова, а також на керамічній іконі з Успенського собору м. Чернігова, вочевидь, лежав догмат Воплочення Христове, що ілюструє текст зі Старого Завіту: «Тому Господь Сам дасть вам знака: Ось Діва в утробі зачне, і Сина породить, і назвеш ім'я Йому: Емануїл» (Іс. 7:14). Урешті, догмат Воплочення Христове був втілений і в образі «Богородиця Печерська (Свенська)», оскільки тут представлена Марія на троні, яка підтримує руками перед собою Христа-Емануїла, що благословляє розведеними в сторони руками. Іконографічний тип Богородиці, що сидить на троні та тримає Христа-Емануїла перед собою, вважають таким, що найбільш наочно ілюструє догмат Воплочення Христове. Припускаємо, що іконографічний тип «Єлецька Богородиця» був сформований на основі іконографії «Воплочення Христове», яка наочно ілюструє й «Богородиця Печерська (Свенська)». Дві іконостасні ікони «Єлецька Богородиця», що дійшли до нашого часу, є самостійними й відмінними. Вони вирізняються конкретним, реалістично наближеним до дійсності зображенням, детально ілюструють чудо явлення святого образу на ялині на тлі Єлецького монастиря та відтворенням Чернігівської фортеці. Як уже зазначалося, вони датуються кінцем XVII – поч. XVIII ст., тобто були написані пізніше 1676 р., коли, згідно з Іоаникієм Галятовським, з'явилася ікона «Єлецька Богородиця» у монастирі. Іконографічний тип Богородиці на цих іконах також інший – Одигітрія. Оскільки ікона «Єлецька Богородиця», про яку писав Іоаникій Галятовський, не збереглася, то можна припустити, що гравюра 1676 р. із книги «Скарбниця потребная», а також керамічна ікона із Успенського собору Єлецького монастиря дають уявлення про те, як вона могла виглядати. На нашу думку, керамічну ікону можна ідентифікувати як «Єлецька Богородиця».

На ній Богородиця представлена у вигляді молодої Мадонни з правильними рисами обличчя та симетричними, ретельно укладеними бганками мафорія на голові, що свідчить про західні впливи у формуванні іконографічного образу «Єлецька Богородиця». Він міг бути навіяний копіями чи репліками скульптур, барельєфів відомих європейських майстрів. Детально опрацьовані не лише бганки мафорія з двома шестикутними зірками, які огортають плечі та руки Богородиці, але й хітона та гіматія Ісуса Христа, кінці якого перекинуті через ліву руку та звисають донизу. Водночас збережена ієратичність та статичність, непорушність постатей Богородиці й Ісуса Христа, площинність та лаконізм, властиві іконографічному канону.

На жаль, під час Другої світової війни керамічна ікона «Єлецька Богородиця» була значно ушкоджена. Нижня частина обличчя Богородиці від очей повністю була відбита. Вона була реставрована упродовж 1990–1997 рр. реставратором Т. Коваленко (Державні науково-дослідні майстерні ім. І. Рєпіна).

Нині керамічна ікона «Єлецька Богородиця» представлена в експозиції будинку Чернігівського колегіуму.

References

Adruh, A. (2013). Zhyvopys Chernihova dr. pol. XVII – poch. XVIII st. [Chernihiv canvas in the second half of the XVII – the early XVIII c.]. P. 47–48. Chernihiv, Ukraine.

Ihnatenko, I. (1998). Chernihivski keramichni reliefy XVII–XVIII st. (Problemy istorii i restavratsii) [Chernihiv ceramic reliefs of the XVII–XVIII c.]. *Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia «Restavratsiia muzeinykh pamiatok v suchasnykh umovakh. Problemy i shliakhy vyrishennia» – International*

¹⁴ Літопис Руський: за Іпатським списком [пер. з давньорус. Л. Маховець]. Київ: Дніпро, 1989. С. 118.

¹⁵ Галятовський Іоаникій. Скарбниця потребная... Арк. 4–4 зв.

scientific and practical conference «Restoration of museum monuments in modern conditions. Problems and solutions». P. 56–57. Kyiv, Ukraine.

Svitlychna, N., Koreniuk, Y. (2010). Malovidomi nehatyvy iz zobrazhenniam Uspenskoho soboru Yeletskoho monastyria v m. Chernihoivi z fotokolektsii I.V. Morhilevskoho (Za mat. hrupy «Nehatyvy» Natsionalnoho zapovidnyka «Sofiiia Kyivska») [Little-known negatives with the image of the Uspensky Cathedral of the Yeletsky Monastery in Chernihiv from the photo collection of I.V. Morgilevskiy (For the material group «Negatives» of the National Reserve «Sofia Kyivska»)]. *Chernihivski starozhytnosti – Chernihiv antiquities*. P. 140, 142. Chernihiv, Ukraine.

Травкіна Ольга Іванівна – завідувачка відділу музейної та науково-фондової діяльності Національного архітектурно-історичного заповідника «Чернігів стародавній», кандидат історичних наук (вул. Преображенська, 1, м. Чернігів, Україна, 14000).

Travkina Olha – the manager of the department of museum, scientific and fund activity of Ancient Chernihiv National Historical and Architectural Reserve, the candidate of historical sciences (Preobrazhenska Street, 1, Chernihiv, Ukraine, 14000).

E-mail: travkinaoi@ukr.net

ABOUT THE ICONOGRAPHY OF THE CERAMIC ICON OF THE VIRGIN FROM THE ASSUMPTION CATHEDRAL THE YELETS MONASTERY OF CHERNIHIV

Purpose of the article: to analyze and investigate the iconography of the ceramic icon of the Virgin Mary of the early XVIII c. From the Uspensky Cathedral of the Yelets Monastery of Chernihiv, its connection with the famous miraculous icon «Yelets Virgin» and the frescoes of ancient paintings of the Uspensky Cathedral. **The scientific novelty** lies in the established origins on only the iconography of the ceramic icon of the Virgin from the Uspensky Cathedral, but also other similar three icons that decorated the house of the Chernihiv College and the Central Gate of the Novgorod-Siversky Transfiguration Monastery. This made it possible to clarify and find out the iconography of the miraculous icon «Yelets Virgin», which appeared in 1676 in the Yelets Monastery.

Research methods are the use of the system-historical method in the history of art, iconography and iconology in combination with analytical, comparative and generalized approaches, through which the interpretation of works of art and terms occurred in view of the studied era.

Conclusions: it is proved that the formation of the iconography of the icon «Yelets Virgin» was largely influenced by the program of ancient paintings of the Uspensky Cathedral, in particular, the sacredness of the images of the Virgin Mary. The ceramic icon from the Uspensky Cathedral of the Yelets Monastery gives an idea how the miraculous icon «Yelets Virgin» could look like.

Key words: ceramic icon, «Yelets Virgin» icon, Uspensky Cathedral, Archimandrite Ioanikiy Galyatovskiy.

Дата подання: 1 серпня 2022 р.

Дата затвердження до друку: 18 серпня 2022 р.

Цитування за ДСТУ 8302:2015

Травкіна О. Про іконографію керамічної ікони Богородиці із Успенського собору Єлецького монастиря м. Чернігова. *Сіверянський літопис*. 2022. № 3. С. 18–25. DOI: 10.5281/zenodo.7195679.

Цитування за стандартом APA

Travkina, O. (2022). Pro ikonohrafiuu keramichnoi ikony Bohorodytsi iz Uspenskoho soboru Yeletskoho monastyria m. Chernihova [About the iconography of the ceramic icon of the Virgin from the Assumption Cathedral The Yelets Monastery of Chernihiv]. *Siverianskyi litopys – Siverian chronicle*, 3, P. 18–25. DOI: 10.5281/zenodo.7195679.

